

KYSYMYS 1

MALLIVASTAUS

1a)

(i) Päätelmä on epäpätevä: Premisseistä ei seuraa, etteivätkö jotkut muutkin kuin filosofit voisi olla viisaita. Erityisesti pelkästään premissien antaman informaation valossa Sokrates voi olla tällainen viisas, joka ei ole filosofi. On siis mahdollista, että molemmat premissit ovat tosia, mutta johtopäätös on epätosi.

(ii) Päätelmä on pätevä: Jos molemmat premissit olisivat tosia, niin johtopäätöksen totuus seuraisi välttämättä puhtaasti päätelmän muodon nojalla.

(iii) Päätelmä on epäpätevä: Premisseihin sisältyvä informaatio ei sulje pois mahdollisuutta, että kukaan ranskalainen liberaali ei ole kokki. On siis mahdollista, että molemmat premissit ovat tosia, mutta johtopäätös on epätosi.

(iv) Päätelmä on epäpätevä: premissistä ei seuraa, että kukaan ei-suomalainen ei voisi olla rehellinen. Erityisesti pelkästään premissien antaman informaation valossa Donald Trump voi olla tällainen. On siis mahdollista, että molemmat premissit ovat tosia, mutta johtopäätös on epätosi.

1b)

Kirjoituksen alussa esitetään vahva väite, että pato toisi "aivan varmasti" kipeästi kaivattuja työpaikkoja työttömyydestä kärsivälle alueelle. Kirjoituksessa ei kuitenkaan esitetä minkäänlaisia perusteluja tälle väitteelle, vaan syyllistytään nk. todistustaakan kääntämiseen: dosentti Metsälää vaaditaan osoittamaan vastaansanomattomasti, että työpaikkoja ei synny. Metsälän keskeistä väitettä, että pato aiheuttaisi merkittävää vahinkoa ympäristölle, ei sitä vastoin oteta lainkaan huomioon eikä siihen vastata, vaan se lakaistaan maton alle.

Toisessa kappaleessa kirjoittaja pyrkii Metsälän argumenttien arvioimisen sijasta kyseenalaistamaan yleisesti hänen uskottavuutensa puhumalla tämän henkilöhistoriasta ja mustamaalaamalla häntä. Kirjoittaja syyllistyy tässä henkilöön menemiseen ja ns. ad hominem -argumentaatiovirheeseen (erityisesti nk. "kaivon myrkyttäminen").

Kirjoituksessa vedotaan epämääräiseksi johonkin sähköisen kulutuksen kasvusta kertovaan tutkimukseen. Tarkempaa lähdettä ja tutkimuksen laatua ei kuitenkaan kerrota. Tätä voi pitää ongelmallisena auktoriteettiin vetoamisena. Mitään perusteista sille, että pato olisi ainoa tai paras mahdollinen tapa vastata sähköisen lisätarpeeseen, ei myöskään esitetä.

Kirjoittaja vetoaa myös Iltapostin verkkoäänestyksen tulokseen. Voidaan kuitenkin epäillä, ovatko tällaiseen äänestykseen osallistuneet edustava otos koko väestöstä. Ja vaikka olisivatkin, yleiseen mielipiteeseen vetoaminen on nk. argumentum ad populum -argumentaatiovirhe.

Kirjoituksessa väitetään edellä mainittuihin oletettuihin tosiasioihin vedoten, että padon rakentaminen "on oikein". Siinä siis päätellään jotakin, mitä pitäisi tehdä, siitä miten asiat ovat. Tämä on ristiriidassa nk. Hume'n giljotiinin kanssa.

Viimeisessä kappaleessa kirjoittaja syyllistyy nk. kaltevan pinnan argumentaatiovirheeseen: hän antaa ilman perusteluja ymmärtää, että jos pato jätetään nyt rakentamatta, lopulta värjöttelemme kylmissä asunnoissa kynttilän valossa. Tällainen väitetty tapahtumien ketju ei ole uskottava.

2a) Voiko moraalisesti hyvästä tai oikeasta olla tietoa? Esittele tiiviisti kaksi eri kantaa perusteineen! (9p)

(vastauksen enimmäispituus 200 sanaa)

Helpoin tapa saada ryhdikäs vastaus on esittelemällä myönteinen ja kielteinen kanta, perusteluineen. On mahdollista saada täydet pisteet myös esittelemällä kaksi eri kantaa, joista molemmat puolustavat (tai vastustavat) moraalisen tiedon mahdollisuutta, mutta eri perustein.

Esimerkkejä kannoista, joiden mukaan moraalisesti hyvästä tai oikeasta on tietoa ovat esimerkiksi G.E.Mooren intuitionismi, Immanuel Kantin käytännölliseen järkeen perustuva kanta tai Aristoteleen käytännöllisen viisauden hyvettä ja tilannesidonnaista moraalista arvostelukykä (tai "havaintoa") korostava kanta.

Esimerkkejä kannoista, joiden mukaan moraalista tietoa ei ole, ovat esimerkiksi (Ayerin) emotivismi ja (Haren) preskriptivismi, jotka tulkitsevat moraalien ajattelun ja kielenkäytön funktion ei-tiedollisesti. (Tuntemusta viimeaikaisista teorioita, joiden mukaan myös emotivismiin tai preskriptivismiin liittyy tietoa jossain mielessä ei vastauksia arvioitaessa oletettu tunnetuksi). Lisäksi sellaiset moraalista koskevat nihilistiset tai virheteoreettiset kannat, joiden mukaan ei moraalista ominaisuuksia – eikä täten niitä koskevaa tietoa – ole olemassa (esimerkiksi koska tiede on todellisuuden mitta, eikä tiede ole paljastanut moraalista ominaisuuksia), kelpaavat esimerkeiksi kannoista joiden mukaan moraalista koskien ei ole tietoa.

Mikäli vastauksessa käsiteltiin relativismin muotoja (subjektivismi, kulttuurirelativismi), joiden mukaan moraalista hyvä tai oikea eivät ole arvostajista riippumattomia, hyväksyttiin – annetuista perusteluista riippuen – kahdenlaiset tulkinnat: on mahdollista ajatella, että subjektivismi ja kulttuurirelativismi sallivat arvostajista riippuvaisten moraalisten ominaisuuksien olemassaolon, joita koskien (usein helpostikin) voi olla tietoa. Toisaalta on mahdollista ajatella, että subjektivismi ja kulttuurirelativismi ovat kantoja, joiden mukaan moraalista koskien on "vain mielipiteitä", joille ei voi antaa sellaisia hyviä perusteita, joita esimerkiksi klassinen tiedon määrittelmä vaatii.

Lisäksi vastauksissa annettiin pisteitä osuvista huomioista esiteltyjä kantoja koskien. Myös tiiviyttä, tehtävänannon mukaisesti, haettiin.

2b) Jos moraalista hyvästä tai oikeasta voi olla tietoa, eikö demokratian sijaan yhteiskuntia pitäisi hallita niiden, joilla tätä tietoa on? Esittele tiiviisti kaksi eri näkemystä perusteineen! (10p)

(vastauksen enimmäispituus 250 sanaa)

Jälleen, helpoin tapa saada ryhdikäs vastaus on esittelemällä myönteinen ja kielteinen kanta, perusteluineen.

Oleellista on, että hyvä vastaus koskee ehdollista ajatusta "*jos* moraalista tietoa on". Vastaukset koskien skenaarioita, joissa moraalista tietoa ei ole, eivät vastanneet kysymykseen.

Yhden näkemyksen mukaan jos tämä ehto täyttyy, niin demokratian sijaan valtaa pitäisi antaa moraalin asiantuntijoille. Tämä on perinteinen tiedollinen argumentti demokratiaa vastaan moraalista tietoa painottavassa muodossa. Platon on klassinen tekstikirjaesimerkki siitä, että parhaiden ja viisaimpien tulisi hallita. Hyvässä vastauksessa saatettiin tuoda esiin, että tieto siitä mikä on moraalista hyvää tai oikein, ei välttämättä riitä hyvälle hallitsijalle: täytyy tietää kaikenlaisia tosiasioita, jotta osaa soveltaa yleistä moraalista tietoa; tai vaikka tietää mikä tilannekohtaisesti on oikein, ei ehkä ole motivoitunut tai kykenevä toimimaan niin, tai muista syistä ei ole kovin hyvä tai kyvykäs johtaja.

Toisen näkemyksen mukaan jos (tai vaikka) moraalista tietoa on, demokratia on suositeltava hallintomuoto. Tästä voi olla eri versioita, yhden mukaan moraalista tietoa on kaikilla, ja demokratia on tapa saada tätä ja muuta henkilökohtaisiin näkökulmiin ja intresseihin liittyvää tietoa käyttöön (tiedollinen argumentti demokratian puolesta). Toisen mukaan moraalinen tieto ei ole tasapuolisesti jakautunut, mutta demokratian muut hyvät puolet (kuten kansalaisten periaattellisen tasa-arvon tunnustaminen) painavat enemmän kuin ne hyödyt, joita kenties saataisiin vallan antamisesta moraalille asiantuntijoille.

Lisäksi vastauksissa annettiin pisteitä osuvista huomioista esiteltyjä kantoja koskien. Myös tiiviyttä, tehtävänannon mukaisesti, haettiin.

2c) Olettaako 2b-kysymyksen muotoilu jotain, mitä ei nähdäksesi pitäisi olettaa? (1 p)

(vastauksen enimmäispituus 50 sanaa)

Kysymys vaikuttaa esimerkiksi oletttavan, että moraalista tietoa ei ole kansalaisilla tasapuolisesti, jos "ne, joilla tätä tietoa on" asetetaan demokraattista kansalaisten tasapuolista vallankäyttöä vastaan ("demokratian sijaan").

Nimi:

Henkilötunnus:

KYSYMYS 3

Eräs klassikkofilosofi kirjoittaa seuraavasti:

”Mitä sitten sanot seuraavasta kysymyksestä?

— Annahan kuulua.

— Kuvittelen sinun tulleen siihen johtopäätökseen, että jokainen idea on yksi, seuraavalla tavalla: On joukko esineitä, jotka sinusta näyttävät isoilta, ajattelet katsoessasi niitä, että niissä kaikissa toteutuu sama idea, suuruus, ja päättelet, että suuri on yksi idea.

— Totta puhut.

— Mutta jos sielusi silmillä katselet tuota suuruutta itseään ja noita monia isoja esineitä samalla tavalla, niin eikö tule esiin vielä yksi suuruuden idea, jonka nojalla niiden kaikkien täytyy näyttää suurilta?

— Kyllä siltä näyttää.

— Tulee siis esiin toinen suuruuden idea, tuon alkuperäisen suuruuden idean ja niiden siitä osallisina olevien esineiden lisäksi. Ja niiden lisäksi tulee jälleen uusi, jonka ansiosta kaikki edellä mainitut oliot ovat suuria. Eikä näin ollen mikään noista sinun ideoistasi ole yksi, vaan niiden luku on ääretön.”

(vastauksen enimmäispituus 500 sanaa)

Vastauksesi:

MALLIVASTAUKSEN sisältö skemaattisesti on seuraava (hakasulkeissa täydennykset joita ei vaadita).

Ensinnäkin tehtävä tulee ymmärtää oikein. Tekstikatkelman kirjoittaja on johdettava kysymys viemään ajatukset oikeaan suuntaan. Varsinainen tehtävä koostuu kysytyn filosofisen opin tarkasta esittelystä, sitä vastaan katkelmassa esitetyn argumentin analysoinnista sekä pohdinnasta siitä, miten kyseisen opin kannattaja voisi puolustautua argumenttia vastaan. Tehtävässä ei siis haeta argumenttiin vastaamista yleisestä näkökulmasta vaan kysytyn filosofisen opin erityisestä näkökulmasta. ”Pohdi lopuksi, miten argumenttiin voisi vastata” tulee siten ymmärtää tehtävänannon yhteydessä tarkoittavan juuri opin kannattajan mahdollista vastausta. Kysymys mittaa aluksi tehtävänannon oikeaa ymmärtämistä, mikä on kaiken opiskelun perusasioita.

Kuka näin on kirjoittanut [2 op]?

Platon [Parmenides-dialogissa Sokrateen ja Parmenideen dialogina]

Mitä oppia vastaan toinen keskustelija sitaatissa argumentoi? Esittele oppi yksityiskohtaisesti. [8 p]

Hän [Parmenides] argumentoi ideaoppia vastaan nimenomaan metafyyminen teoriana. Tämän osoittaa vasta-argumentti (vrt. alla).

Sitaatin näkökulmasta oleellista ideaopissa metafyyminen teoriana on pyrkimys ratkaista universaalien ongelma: miksi erilliset (ei-identtiset) oliot ovat samanlaisia (miksi esim. eri suuret oliot ovat isoja)? Universaaleista oppikirjat puhuvat yleiskäsitteinä, mikä on siis sallittavaa vastauksessa vaikka se onkin sisällöllisesti tässä yhteydessä ongelmallista.

Ideat ovat ikuisia, muuttumattomia, erillisiä, riippumattomia, aineettomia yksilöolioita (henkisyys, idealismi)

Havaittavat, muuttuvaliset aineelliset oliot suhteessa ideoihin: kopio, ilmentymä, heijastus, jäljittely.

Tästä suhteesta vaaditaan, että toteuttaminen tai osallisuus [kreik. methexis] mainitaan, koska ne ovat sitaatissa vaikeivat kaikissa kirjoissa. Havaittavat toteuttavat ideoita tai ovat niissä osallisina. Esim. isot oliot ovat suuria, koska ne ovat osallisia suuren ideasta tai toteuttavat sen.

Todellisuudessa on siis kaksi tasoa: täysin todelliset ideat ja vähemmän todelliset niiden havaittavat aineelliset ilmentymät. Platon ei siten kiellä aineellisten olioiden olemassaoloa. Sen väittäminen on virhe. Ideaoppi on dualistinen kanta ja objektiivista idealismia.

Platonin merkittävin ja tunnetuin ideaopin havainnollistus on luolavertaus (Valtiossa). Sen lyhyt kuva vaaditaan nimenomaan siitä näkökulmasta, miten luolavertaus havainnollistaa ideaoppia ym. metafyyminen kantana.

HUOM! Kysymykseen vastataan lukion oppimäärän perusteella. Kirjoissa Platonin ideaoppi esitetään kutakuinkin sen mukaan, miten ideaoppi on yleisesti ymmärretty Aristoteleesta alkaen. Tehtävässä mitataan tämän ymmärryksen osaamista eikä yksittäisten radikaalisti erilaisten tulkintojen osaamista. Oleellista tässä yhteydessä ei ole myöskään, että on kiistanalaista, kannattiko Platon ainakaan loppujen lopuksi ideaoppia. Aineistotehtävässä analysoidaan ideaoppia ja sitä vastaan esitettyä tunnettua argumenttia.

Analysoi myös argumentti omin sanoin [6 p].

Argumentti tunnetaan hyvin pitkään yleisesti "Kolmannen miehen tai ihmisen argumenttina", joka menee kokeessa vaadittavalla tarkkuudella propositio-listana sitaatin esimerkillä seuraavasti (myös suora proosaesitys käy):

- 1) Oletetaan, että on kaksi isoa esinettä: A ja B.
- 2) A ja B ovat isoja, koska niissä toteutuu yksi ja sama suuruuden idea I/ne ovat osallisia yhdessä ja samassa suuruuden ideassa I.
 - a. [Ykseys moneudessa: kaikille isojen moneuksille pätee, että on olemassa suuruuden idea, johon osallistumalla moneuden jäsenet ovat suuria (implisiittinen).]
- 3) I itse on suuri.
- 4) [I ei toteuta itseään/ole osallinen itsessään (implisiittinen).]
- 5) [Yksikään idea ei ole sama kuin jokin, joka on ideassa osallisena (implisiittinen).]
- 6) Siis: A, B ja I ovat isoja, koska niissä toteutuu toinen, erillinen suuruuden idea I₂/ne ovat osallisia toisessa, erillisessä suuruuden ideassa I₂ [2-4:stä].

- 7) I_2 itse on suuri.
- 8) [I_2 ei toteuta itseään/ole osallinen itsessään(implisiittinen).]
- 9) Siis: A, B, I ja I_2 ovat isoja, koska niissä toteutuu kolmas, erillinen suuruuden idea I_3 /ne ovat osallisia toisessa, erillisessä suuruuden ideassa I_3 [2.a:sta ja 5-8:sta] ja niin edelleen äärettömästi ja päättymättömästi.

Tämä on ääretön regressio. [Se on paheellinen, koska sama ongelmatyyppi toistuu äärettömästi ja päättymättömästi: miksi olio on iso?]

Ideaopin seuraus on, ettei ole vain yhtä suuruuden ideaa vaan ääretön määrä, mikä on ristiriidassa ideaopin kanssa, jonka mukaan jokainen idea on yksi ja ainutkertainen (uniikki).

Pohdi lopuksi, miten argumenttiin voisi vastata [4 p].

Kaksi ilmeistä ideaopin kannattajan vastausta Kolmannen miehen argumenttiin:

- 1) itsestä-predikointi kielletään: I ei ole itse suuri
- 2) sallitaan itsestään osallisuus: I osallistuu itse itseensä.

Muitakin tapoja kieltää jotakin argumentissa sallitaan, mutta niiden pitää todellakin kieltää jokin askel argumentissa eikä vain sen päätelmä.